

รายงานการเข้าร่วมโครงการเอพีโอ

รหัสโครงการ 24 CL 21 – GE-WSP-A : Workshop on Social Resilience for Sustainable Societies

ชื่อโครงการ : ความยืดหยุ่นทางสังคม เพื่อสังคมที่ยั่งยืน

ระหว่างวันที่ 31 มีนาคม – 2 เมษายน 2568 ณ ประเทศญี่ปุ่น

การประชุมทางไกลผ่าน Zoom Application

จัดทำโดย นางสาวระพีพร เกตุแก้ว

นักวิชาการส่งเสริมและพัฒนา 5 สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

วันที่ 31 มีนาคม – 2 เมษายน 2568

ส่วนที่ 1 เนื้อหา/องค์ความรู้จากการเข้าร่วมโครงการ

1.1 ที่มาหรือวัตถุประสงค์ของโครงการโดยย่อ (สรุปจากเอกสาร Project Notification)

ชุมชนต่างๆ ทั่วโลกต้องเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกันมากขึ้นเรื่อยๆ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยธรรมชาติ โรคระบาด และภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ความไม่สงบเหล่านี้ก่อให้เกิดการหยุดชะงักอย่างรุนแรงต่อการดำรงชีพ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และสาธารณสุข การเสริมสร้างความสามารถในการฟื้นตัวของชุมชนจะช่วยให้มีความยั่งยืนและมีประสิทธิผล โครงการนี้สอดคล้องกับความพยายามของ APO ที่จะส่งเสริมความสามารถในการฟื้นตัวในหมู่เศรษฐกิจสมาชิกในยุคหลังการระบาดของ COVID-19 ความสามารถในการฟื้นตัวทางสังคมคือความสามารถของชุมชนมนุษย์ในการต้านทานแรงกระแทกจากภายนอก เช่น ความแปรปรวนของสิ่งแวดล้อม หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ หรือการเมือง และฟื้นตัวจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Adger, WN, 2000) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งหมด แต่ในรูปแบบที่แตกต่างกัน เหตุการณ์สภาพอากาศที่รุนแรงและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระยะยาวส่งผลกระทบต่อรายได้ของคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในความยากจน ผู้หญิง และประชากรสูงอายุอย่างไม่สมส่วน ตัวอย่างเช่น ในแต่ละวันที่มีอากาศร้อนจัด คริวเรือนในชุมชนที่ยากจนสูญเสียรายได้ในฟาร์ม 2.4% มูลค่าพืชผลที่ผลิตได้ 1.1% และรายได้นอกฟาร์ม 1.5% (FAO, 2024) นอกจากนี้ พื้นที่ชนบทยังต้องเผชิญกับการลดลงของจำนวนประชากร ประชากรสูงอายุ และการเข้าถึงเมืองที่ด้อยโอกาส โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวลดลง 13% ผลิตภัณฑ์มวลรวมลดลง 16% และอัตราการจ้างงานลดลง 8% เมื่อเทียบกับในเมือง (OECD, 2020) ความท้าทายเหล่านี้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างความสามารถในการฟื้นตัวของชุมชนเพื่อปกป้องความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนชนบท เวิร์กช็อปนี้มุ่งหวังที่จะให้ผู้เข้าร่วมมีความรู้และทักษะเชิงปฏิบัติที่เพิ่มขึ้นเพื่อสร้างชุมชนชนบทที่ฟื้นตัวมากขึ้น

วัตถุประสงค์

ขยายความเข้าใจในเชิงแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการฟื้นตัวทางสังคม เรียนรู้แนวทางปฏิบัติและเครื่องมือต่างๆ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟื้นตัวของชุมชน และตรวจสอบกรณีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมความสามารถในการฟื้นตัวในพื้นที่ชนบท

ผลลัพธ์

การนำความคิดริเริ่มในการสร้างความสามารถในการฟื้นตัวของชุมชนไปใช้อย่างแพร่หลายมากขึ้นผ่านการทำความเข้าใจในเรื่องความสามารถในการฟื้นตัวทางสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ดีขึ้น

กล่าวต้อนรับ แนะนำวิทยากรและผู้เข้าร่วมแนะนำวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดย:เคอิจิ สุกิตะ หัวหน้าแผนกความร่วมมือพหุภาคี 1, APO โนบุ มียามะ เจ้าหน้าที่โครงการ, APO

หัวข้อ 1: บทนำสู่ความยืดหยุ่นทางสังคมแนวคิดโดยรวมเกี่ยวกับความยืดหยุ่นทางสังคม แนวคิดหลัก เช่น "ทุนธรรมชาติที่สำคัญ" และ "ฐานการผลิต" โดย: ดร.คาซูกิ คาโกฮาชิ, รองศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยนันชัง, ญี่ปุ่น

1.ความยืดหยุ่นคืออะไร

ความสามารถในการฟื้นตัว คือ ความสามารถของระบบในการดูดซับรบกวนและจัดระเบียบใหม่ในขณะที่กำลังเปลี่ยนแปลงเพื่อยังคงรักษาหน้าที่ โครงสร้าง เอกลักษณ์ และการตอบรับที่เหมือนเดิม (วอล์กเกอร์และคณะ 2004)

ทฤษฎีความยืดหยุ่นของโฮลลิ่ง	ความเสถียร/ความแข็งแกร่ง
นิเวศวิทยา	วิศวกรรมศาสตร์
พลศาสตร์ไม่เชิงเส้น	พลศาสตร์เชิงเส้น
สมดุลหลายแบบ	สมดุลเดียว

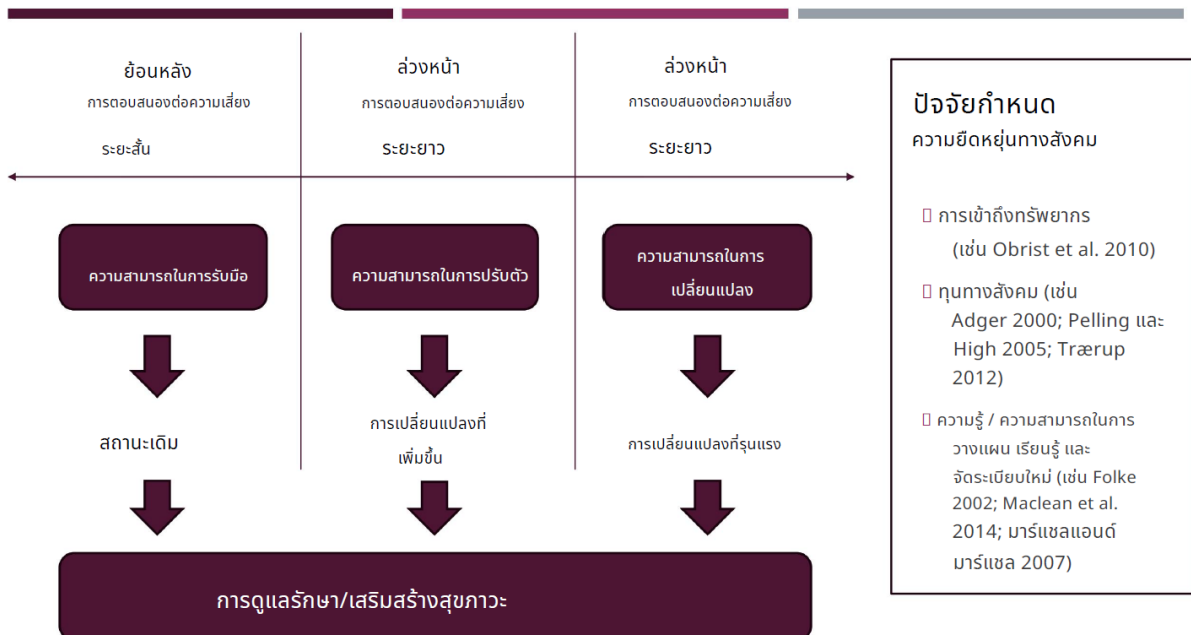
องค์ประกอบสำคัญของความยืดหยุ่น (Keck & Sakdapolrak 2013)

1. ความคงอยู่ของระบบ
2. การปรับตัว ต่อการรบกวน
3. การเปลี่ยนแปลง สู่เส้นทางใหม่

2.ความยืดหยุ่นทางสังคมคืออะไร

ความยืดหยุ่นทางสังคม คือ ความสามารถของชุมชนในการต้านทานแรงกระแทกจากภายนอกต่อโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมของตน ความสามารถของผู้เกี่ยวข้องในการเข้าถึงเงินทุนเพื่อไม่เพียงแต่รับมือและปรับตัวให้เข้ากับเงื่อนไขที่ไม่เอื้ออำนวย (ความสามารถตอบสนอง) เท่านั้น แต่ยังต้องค้นหาและสร้างทางเลือก (ความสามารถในการป้องกันล่วงหน้า) และพัฒนาความสามารถที่เพิ่มขึ้น (ผลลัพธ์เชิงบวก) ในการจัดการภัยคุกคาม

Machine Translated by Google

ที่มา: เค็ก และ คักดาพลักซ์ (2556)

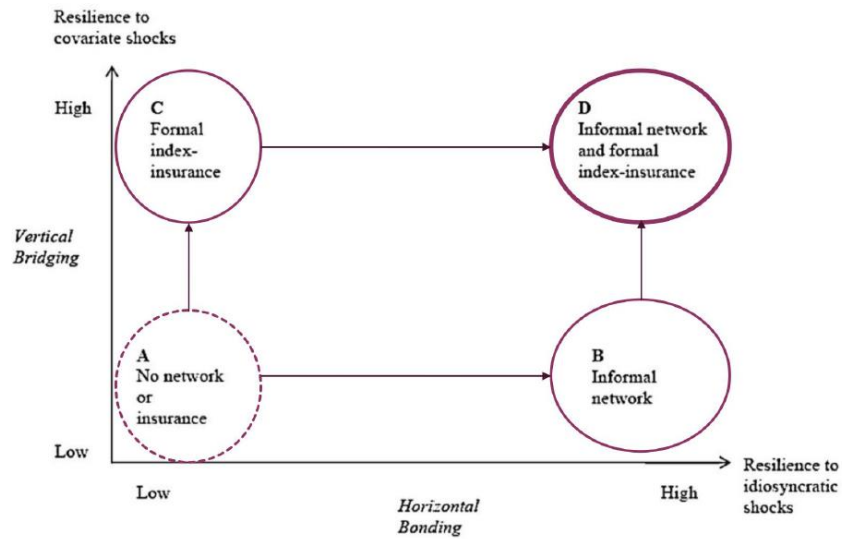
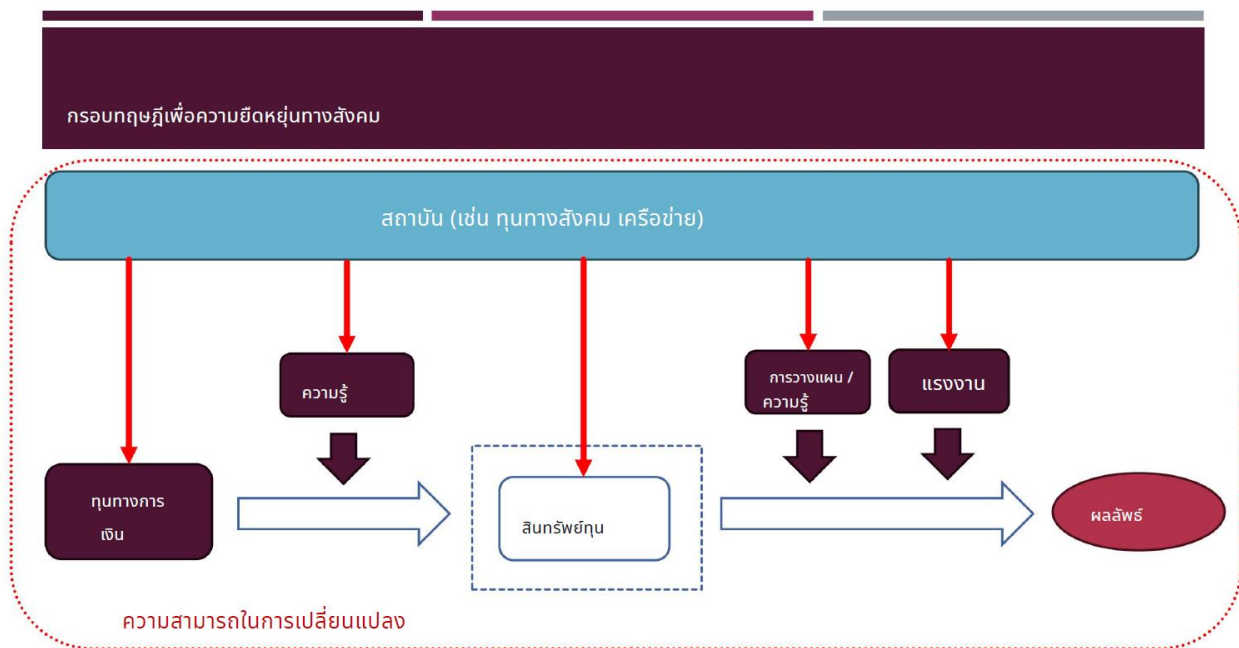

Fig. 1. Dimensions of social capital and resilience to shocks at the household level. The figure illustrates the dimensions of social capital in a community and the resilience of households to idiosyncratic and covariate shocks. The figure was developed by Woolcock and Narayan (2006) to illustrate social capital at community level and horizontal linkages, and has been adapted by the author to include vertical dimensions and households' resilience to shocks.

3. กรอบทฤษฎีความสามารถในการฟื้นตัวทางสังคม

4.สิ่งสำคัญที่ต้องจดจำ

- แนวคิดเรื่องความยืดหยุ่นทางนิเวศน์ได้พัฒนาขึ้นตั้งแต่ทศวรรษ 1970 ในสาขานิเวศวิทยา เพื่อแสดงให้เห็นพฤติกรรมของระบบที่ซับซ้อนขึ้นอยู่กับการพึ่งพากันของสิ่งมีชีวิตหลายสายพันธุ์ ความยืดหยุ่นทางนิเวศน์มีสมมติฐานเกี่ยวกับสมดุลหลายประการและพลวัตที่ไม่เป็นเชิงเส้นของระบบนิเวศน์
- แนวคิดเรื่องความยืดหยุ่นยังถูกนำมาประยุกต์ใช้กับระบบสังคมที่มีความพิเศษ เน้นการฟื้นฟูจากภัยพิบัติ เช่น แผ่นดินไหว สึนามิ เป็นต้น ความยืดหยุ่นทางสังคมประกอบด้วยศักยภาพ 3 ประการได้แก่ ความสามารถในการรับมือ ความสามารถในการปรับตัว และความสามารถในการเปลี่ยนแปลง
- ศักยภาพสามประการของความสามารถในการฟื้นตัวทางสังคมสามารถรวมเข้าไว้ในกรอบสินทรัพย์ทุนได้ ศักยภาพในการรับมือ คือ การใช้การวางแผน และแรงงานโดยไม่เปลี่ยนแปลงสต็อกสินทรัพย์ทุนที่มีอยู่ (ทุนธรรมชาติ ทุนที่ผลิตขึ้น และทุนมนุษย์) ศักยภาพในการปรับตัวสามารถระบุได้โดยการลงทุนในสินทรัพย์ทุนด้วยปัจจัยนำเข้าของทุนทางการเงินและความรู้ ศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงสามารถเพิ่มขึ้นได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงสถาบัน เช่น การสร้างทุนทางสังคม การสร้างเครือข่ายในท้องถิ่น การแก้ไขนโยบายของรัฐบาล เป็นต้น

หัวข้อ 2: เสริมสร้างความยืดหยุ่นของชุมชน – กรณีศึกษาไทย การพัฒนาชนบทเพื่อความมั่นคงด้านอาหาร รายได้ การจัดการน้ำ อุตสาหกรรมท้องถิ่น และการศึกษา โดย: มิซึชิ วีระไวทยะ, ผู้ก่อตั้งและประธาน PDA, ประเทศไทย

กรณีศึกษาการเสริมสร้างความยืดหยุ่นของชุมชนโดย PDA

1. การพัฒนาชนบทแบบบูรณาการ PDA ได้ดำเนินโครงการพัฒนาชนบทแบบบูรณาการ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท ผ่านการส่งเสริมการเกษตรยั่งยืน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน
2. การพัฒนาหลักสูตรการเกษตรและอาหารปลอดภัย PDA ได้พัฒนาหลักสูตรการเกษตรและอาหารปลอดภัย เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารให้แก่ชุมชน โดยมีการฝึกอบรมเกษตรกรในพื้นที่ต่าง ๆ และการเชื่อมโยงเครือข่ายการตลาดอาหารปลอดภัย
3. การจัดการน้ำอย่างยั่งยืน PDA ได้ส่งเสริมการจัดการน้ำอย่างยั่งยืนในชุมชน โดยการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้ชุมชนสามารถเข้าถึงน้ำสะอาดและใช้ประโยชน์จากน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ
4. การส่งเสริมอุตสาหกรรมท้องถิ่น PDA ได้ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมท้องถิ่น เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืชท้องถิ่น เพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตและผู้บริโภคในท้องถิ่น
5. การพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ในชุมชน PDA ได้ส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาในชุมชน โดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะให้แก่สมาชิกในชุมชน โดยเน้นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน .

หัวข้อ 3: วิกฤตน้ำและดิน (1): กรณีศึกษาภาคใต้ของอินเดียการอนุรักษ์น้ำและดินเพื่อความยั่งยืนของชุมชนชนบท โดย : โนบุอากิ วาตะ, ผู้ก่อตั้งและที่ปรึกษา Mura no Mirai, ญี่ปุ่น

การเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจ สังคม ภูมิอากาศ และวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่กำลังเกิดขึ้นในสถานที่ที่ผู้คนไม่สนใจมุ่งไปที่เป้าหมาย โดยมีกรณีศึกษา จำนวน 3 ตัวอย่าง

1) อินเดียน (เอเชียใต้) Podu คือ การเพาะปลูกแบบผลัดเปลี่ยนหมุนเวียน ซึ่งจำเป็นต้องมีพื้นที่บางส่วนที่เพียงพอให้พื้นที่ที่เคยเพาะปลูกได้ฟื้นตัวเต็มที่ในขณะที่ย้ายวัฒนธรรมไปยังที่อื่น การห้ามชาวโปดูไม่ได้หมายความว่าห้ามวิธีการผลิตเพียงอย่างเดียวเท่านั้น พื้นที่ของพวกเขาถูกผนวกเข้ากับป่าสงวนแห่งชาติ ดังนั้นพวกเขาจึงสูญเสียที่ดินบรรพบุรุษ และถูกบังคับให้ขุดค้นพื้นที่ภูเขาเล็กๆ แห่งหนึ่ง แต่แนวทางการปลูกของพวกเขาไม่ได้ปรับให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ได้อย่างเหมาะสม พวกเขายังคงดำเนินการต่อไปบนทางลาด แต่คราวนี้ พืชที่เคลียร์ได้นั้นเป็นพืชรุกราน เราสามารถจินตนาการได้อย่างง่ายดายว่าสิ่งนั้นจะทำให้เกิดการพังทลายของดินและการตัดไม้ทำลายป่าซึ่งเกิดขึ้นจริง การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรทำให้มีการตัดไม้ทำลายป่าเพิ่มขึ้นเนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกบนพื้นที่ลาดชันเพิ่มขึ้น ดังนั้น การตัดไม้ทำลายป่าจึงทำให้เกิดการกัดเซาะดินอย่างรุนแรงและเกิดน้ำท่วมรูปแบบการใช้ชีวิตของพวกเขาค่อย ๆ ซึมซับเข้ากับหลักศาสนาฮินดู วัฒนธรรม

การเกิดภัยพิบัติน้ำขึ้นลง ครั้งที่ 2 ในช่วงกลางทศวรรษ 1990 สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวันของชาวบ้าน 2 ประการ

1.การนำผลิตภัณฑ์พลาสติกมาใช้อย่างแพร่หลาย โดยสิ่งของในชีวิตประจำวันของชาวบ้าน เช่น เขยอกน้ำ ถังน้ำ และแก้วน้ำ ถูกแทนที่ด้วยพลาสติก

2.การนำข้าวพันธุ์ HYV (พันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง) มาใช้ร่วมกับปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง ผลที่ตามมาคือมหาศาล ในหมู่บ้านที่ราบลุ่มนั้นชาวพอดเตอร์ก็หายไป ในด้านการเกษตร พันธุ์ข้าวพื้นเมืองก็ค่อยๆ หายไปเช่นกัน ทรัพยากรทั้งหมดนอกเหนือจากดินและน้ำมาจากภายนอก หมายความว่าเกษตรกรไม่สามารถทำการเกษตรได้หากไม่มีการลงทุนครั้งแรกเนื่องจากพวกเขาไม่สามารถจ่ายได้ พวกเขาจึงกู้เงินจากผู้ให้กู้เงินทำให้เกิดหนี้สิน แต่ปัญหาที่ใหญ่กว่านั้น คือ การเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งส่งผลกระทบต่อคนที่อาศัยอยู่ในเมืองเช่นกัน ผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศส่วนผสมหลักของปุ๋ยเคมี คือ ไนโตรเจน หากใช้ปุ๋ยเคมี การดูดซึมของรากพืชจะเสื่อมลง และหลังจากผ่านไป 4-5 ปี พืชจะดูดซับปุ๋ยไม่ถึงหนึ่งในสิบของปุ๋ยที่ใช้ ในกรณีนี้ไนโตรเจนที่ไม่ถูกดูดซับจะระเหยไปพร้อมกับน้ำและกลายเป็นไนเตรตออกไซด์ในชั้นบรรยากาศ ได้มีการระบุไว้แล้วในพิธีสารเกียวโต COP ในปี 1996 ว่าไนเตรตออกไซด์มีผลเรือนกระจกที่มากกว่าคาร์บอนไดออกไซด์

วิธีแก้ไข Micro Watershed เป็นแนวคิดที่ช่วยให้เรากำหนดพื้นที่ที่เป็นไปได้สำหรับการจัดการทรัพยากรโดยชาวบ้าน และเป็นกรอบทางกายภาพของการจัดการทรัพยากรด้วยเช่นกัน การจัดการที่ดีและบำรุงรักษา Micro Watershed ที่ดีเป็นหนทางเดียวที่จะรับมือกับวิกฤตการณ์ด้านดินและน้ำ

2) เซเนกัล (แอฟริกาตะวันตก)

เซเนกัลเป็นประเทศที่ตะวันตกสุดในทวีปแอฟริกา และเป็นหนึ่งในประเทศที่เรียกว่าซาเฮล พื้นที่ที่ภูมิอากาศกึ่งแห้งแล้งอบอุ่น ตามการจำแนกประเภทสภาพภูมิอากาศเคิเปน พื้นที่ห่างจากเมืองหลวงดาการไปทางใต้ประมาณ 150 กิโลเมตร และห่างจากแนวชายฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติกประมาณ 20 กิโลเมตร ปริมาณน้ำฝนรายปีที่นั่นจะแตกต่างกันระหว่าง 300 มิลลิเมตร ขึ้นไปถึง 600 มิลลิเมตร เมื่อเราพิจารณาข้อมูลอุตุนิยมวิทยาในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาวโวลอฟ กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุดซึ่งครอบคลุมประมาณ 40 % ของประชากรเซเนกัล วัฒนธรรมหลักของพวกเขา คือ ข้าว ข้าวฟ่าง ถั่วลิสง ผัก เช่น หัวหอม พริกเขียว กอมโบ มะเขือยาวแอฟริกัน เป็นต้น ผักเหล่านี้เป็นผักที่เพิ่งนำเข้ามาใหม่เมื่อ 20 – 30 ปี ยกเว้นถั่วลิสง ซึ่งมีการนำเข้ามาในช่วงที่เป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส และยังคงเป็นพืชผลทางการเกษตรหลักแล้ว ธัญพืชอื่นๆ มากกว่าครึ่งหนึ่งถูกบริโภคโดยครัวเรือน ปัญหาขาดแคลนน้ำไปจนถึงภาวะเกลือสะสม ที่เกิดจากการจัดการทรัพยากร ที่ผ่านมามีค้อยพบปัญหาลักษณะนี้เนื่องจากเกษตรกรรุมทำไปตามขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากรธรรมชาติ แต่การขยายตัวของพื้นที่เพาะปลูกทำให้ภูมิประเทศและสวนเปลี่ยนไป ป่าไม้ค่อยๆ หายไป ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงวัว และคนเลี้ยงแกะจำนวนมากที่กำลังหาแหล่งน้ำและที่พำนัก ข้าวฟ่างเป็นพืชที่อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก แต่การปลูกพืชผักเพื่อขายต้องได้รับน้ำอย่างสม่ำเสมอหรือให้น้ำอย่างเพียงพอ บางส่วนมีการขุดบ่อน้ำและสูบน้ำโดยใช้มอเตอร์ แต่ยังขาดความรู้การจัดการน้ำ

3)การแนะนำที่เกี่ยวกับระเบียบวิธีที่ใช้ในสาขาต่างๆเพื่อให้เข้าถึงความเป็นจริง การจัดการน้ำโดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงการกักเก็บความชื้นในดิน โดยการอนุรักษ์ดินและน้ำมาใช้ การจัดการลุ่มน้ำขนาดเล็กโดยชุมชนท้องถิ่น

หัวข้อ 4: กรณีศึกษา - โครงการ Landcare ประเทศออสเตรเลียการจัดการทรัพยากรดินและน้ำโดยชุมชน โดย: ดร.คาซูกิ คาโกฮาชิ

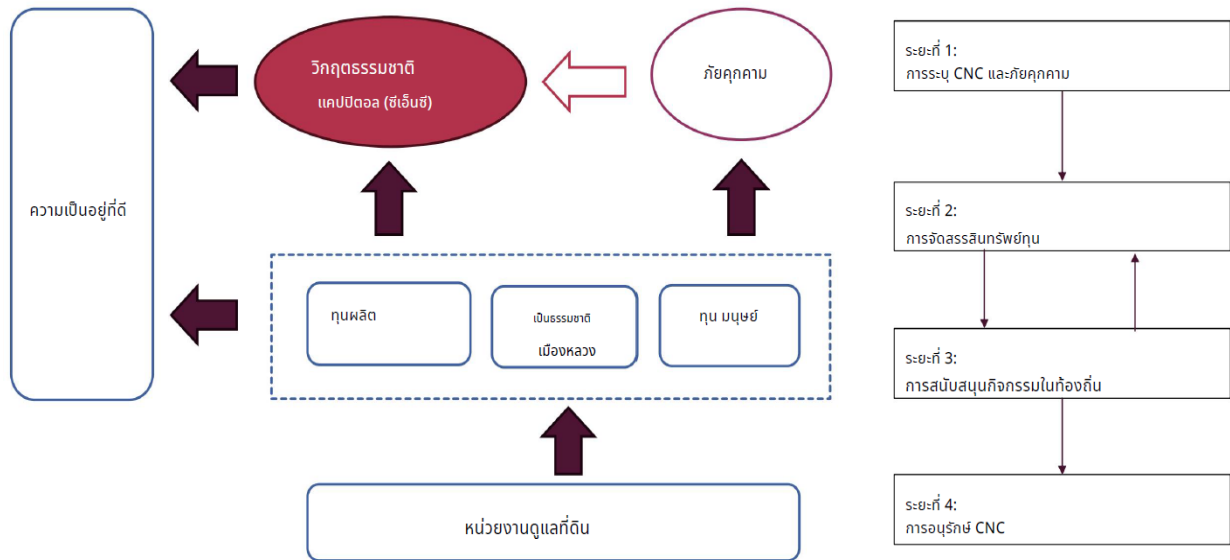
การพัฒนาดูแลที่ดินในออสเตรเลีย ประสิทธิภาพของชุมชน แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรแบบมีฐาน การสนับสนุนจากรัฐบาลกลาง เช่น คำประกาศ ทศวรรษแห่งการดูแลที่ดินในปี 2532 การสร้างแบรนด์ Landcare ออสเตรเลีย ได้มีการจัดตั้งเครือข่ายดูแลที่ดินในระดับภูมิภาค และ National Landcare Network ก่อตั้งขึ้นในปี 2009

ผลกระทบจากนโยบาย กลุ่มดูแลที่ดินขนาดเล็กในท้องถิ่นกำลังเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนเงินทุนที่เพียงพอ จำเป็นต้องมีการสนับสนุนทางการเงินเพิ่มเติมสำหรับกิจกรรมภาคพื้นดินขนาดเล็ก การสืบทอดความรู้ในท้องถิ่นเป็นเรื่องสำคัญ เราอาจสูญเสียความรู้ในท้องถิ่นไปหลังจากที่รุ่นที่ 1 หรือ 2 (เกษตรกรผู้เป็นตำนาน ผู้ทำเกษตรกรรมระดับตำนาน) เกษียณจากการทำเกษตรกรรมหากความรู้ของพวกเขาไม่ได้รับการถ่ายทอดอย่างเหมาะสมให้กับรุ่นต่อไป การแก่ชราและการลดจำนวนประชากรส่งผลกระทบเชิงลบต่อความสามารถในการทำงานของตนเอง ปัญหา หากกลุ่มดูแลที่ดินท้องถิ่นต้องการเพิ่ม ความเป็นอิสระของตนเอง ความเข้มข้นในการทำกิจกรรมต่างๆ ของพวกเขาย่อมลดลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ หากทุนทางการเงินมีจำกัด จำเป็นต้องเพิ่มการเข้าถึงความรู้ (รวมถึงความรู้ทางวิทยาศาสตร์และในท้องถิ่น) เพื่อแปลงทุนทางการเงินให้เป็นสินทรัพย์ทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

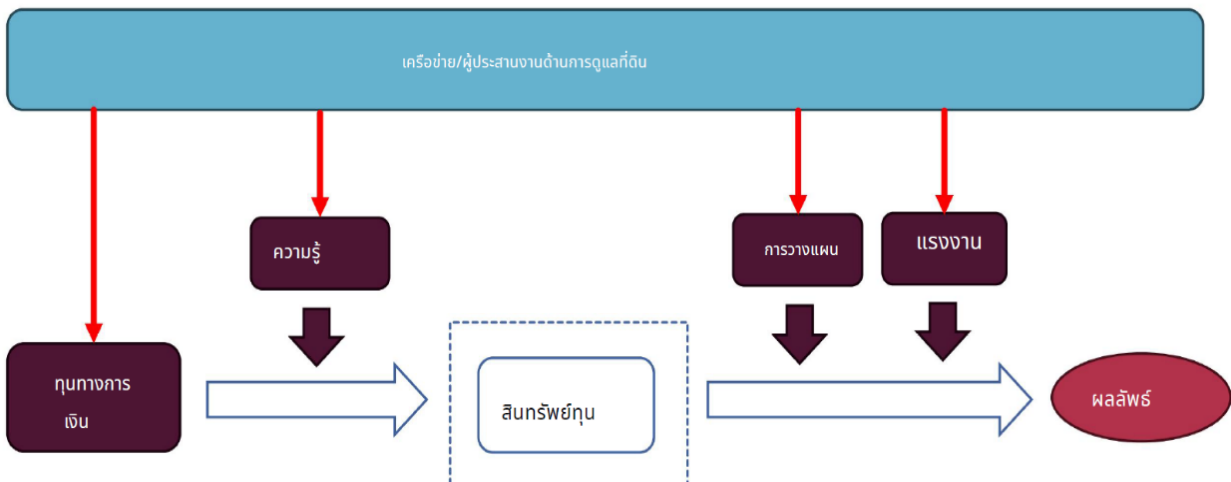
ความเป็นอิสระในการทำงาน หากแรงงานมีจำกัด วิธีการรวมสินทรัพย์ทุนจะต้องมีความยืดหยุ่นและสร้างสรรค์มากขึ้น อาจจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีที่แตกต่างกัน เช่น การตรวจจับวัชพืชด้วย AI โดรน การสำรวจระยะทางไกล การควบคุมรถแทรกเตอร์ด้วย GPS เป็นต้น

ความรู้และแนวคิดใหม่ๆ เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อรักษาความเป็นอิสระของกลุ่มดูแลที่ดินในท้องถิ่น จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนเครือข่ายดูแลที่ดินภูมิภาคมากขึ้น การกระจายแหล่งที่มาของรายได้ เช่น ค่าบริการความร่วมมือ ยังมีมีความสำคัญในการรักษาเสถียรภาพของเงินทุนทางการเงินสำหรับเครือข่ายดูแลที่ดินอีกด้วย

LANDCARE คืออะไร? (จากมุมมองเศรษฐศาสตร์นิเวศ)

ความสำคัญของเครือข่าย/ผู้ช่วยเหลือ

หัวข้อ 5: การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติกลยุทธ์การจัดการภัยพิบัติระดับชุมชน

โดย: ทิโมธี วิลคอกซ์, ที่ปรึกษา DRR, ออสเตรเลีย

ความสำคัญของกลยุทธ์การจัดการภัยพิบัติในระดับชุมชน แนวทางการปฏิบัติ และบทบาทของทุกภาคส่วนของชุมชน

1. ภัยพิบัติและเหตุใดเราจึงต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อรับมือกับภัยพิบัติ-อันตราย หายนะ อันตรายที่เกิดขึ้นใหม่ - DRR คืออะไร และเหตุใดเราจึงต้องมี / ความถี่ของภัยพิบัติที่เพิ่มมากขึ้นและผลกระทบที่เกิดขึ้น / ตัวอย่างของผลกระทบรอง อะไรที่เราไม่ได้คาดหวัง

2. ความจำเป็นในการฟื้นตัวของชุมชน การฟื้นตัวของชุมชนอาจใช้เวลาหลายปี / ตัวอย่างการฟื้นตัวระยะยาวและผลกระทบจากการฟื้นฟูนี้ / แผนการจัดการภัยพิบัติในท้องถิ่น กรณศึกษา

3. ความถี่และผลกระทบจากภัยพิบัติเพิ่มมากขึ้น เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ สภาพอากาศที่เลวร้ายมากขึ้น และการรายงานที่ดี และผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น ฤดูไฟป่ารุนแรงมากขึ้น พายุไซโคลนนอกฤดูกาลมีความรุนแรงมากขึ้นและเคลื่อนตัวไปยังสถานที่ใหม่ อากาศหนาวเย็น ร้อน กระทั่งหนัก การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรหมายถึงความเสียหายต่อผลกระทบต่อชุมชนอันตรายและภัยพิบัติที่มากขึ้น เช่น น้ำท่วม ส่งผลกระทบต่อผู้คนและโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าน้ำท่วมครั้งก่อน

-มลพิษและหมอกควัน PM 2.5

-โรคติดต่อจากสัตว์สู่คน เช่น ไข้หวัดหมู ไข้หวัดนก การระบาดไข้หวัดนกในท้องถิ่น

-โครงข่ายไฟฟ้าระบบและการทำงานของดาวเทียม อาจทำให้เกิดไฟฟ้าดับ วิทยุดับ และระบบ GPS หยุดชะงัก

4. การฟื้นตัว หรือการฟื้นฟูหลังจากเกิดภัยพิบัติ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสุขภาพจิตของชุมชนต้องใช้เวลาหลายปีในการฟื้นฟูจากภัยพิบัติ

5. แผนการจัดการภัยพิบัติในท้องถิ่น องค์ประกอบหลักของแผน คือ ระบุอันตรายใช้แนวทางการจัดการอันตรายทุกประเภท การประเมินความเสี่ยง ความเป็นไปได้และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เช่น ระบุและนำกลยุทธ์มาใช้เพื่อป้องกัน ลดความเสี่ยง เตรียมพร้อม ตอบสนอง และฟื้นตัว จากอันตรายภัยพิบัติ การใช้จุดแข็ง และทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมความร่วมมือทางสังคม สนับสนุนการเชื่อมต่อระหว่างองค์กรและชุมชน การรวมกลุ่มต่างๆภายในชุมชนเข้าในการจัดเตรียมและดำเนินการตามแผน เช่น ผู้สูงอายุ เยาวชน คนพิการ และภาคเอกชน

6. สิ่งที่ต้องการทั่วโลก คือ ระดับโลก กรอบเซนไดสำหรับ DRR (2015-30) รับรองไทยประเทศสมาชิกสหประชาชาติเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2558 มุ่งหวังที่จะบรรลุเป้าหมายในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติและการสูญเสียชีวิต ความเป็นอยู่ และสุขภาพ ตลอดจนทรัพย์สินทางเศรษฐกิจ กายภาพ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของบุคคล ธุรกิจ ชุมชน และประเทศต่างๆให้ได้ในอีก 15 ปีข้างหน้า

7. สรุป อันตรายไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ภัยพิบัติ ภัยพิบัติสามารถป้องกันได้ จำเป็นต้องใช้แนวทางการรับมือภัยพิบัติทุกประเภท เมื่อเกิดภัยพิบัติไม่ใช่เฉพาะภัยพิบัติทั่วไปที่เรารู้จักเท่านั้น ชุมชนอาจต้องใช้เวลาหลายปีกว่าฟื้นตัว DRR สามารถลดผลกระทบดังกล่าวและรักษาคุณภาพชีวิตได้

ส่วนที่ 2 ประโยชน์ที่ได้รับและการขยายผลจากการเข้าร่วมโครงการ

2.1 ประโยชน์ต่อตนเอง

การเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ 24 CL 21 – GE-WSP-A ชื่อโครงการ : ความยืดหยุ่นทางสังคม เพื่อสังคมที่ยั่งยืน ทำให้เรียนรู้กรอบแนวคิดความยืดหยุ่นทางสังคม การนำหลักวิชาการมาปรับประยุกต์ใช้ต่อการทำงานให้สามารถยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนได้ เช่น การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของคนในชุมชนที่ต้องมีการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน คือ ด้านเทคโนโลยีที่เป็นเครื่องมือทดแทนคน มีความแม่นยำต่อการคำนวณปริมาณให้ได้คุณภาพตามหลักวิชาการในการเพาะปลูก การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้ดิน น้ำ การจัดการในการประกอบอาชีพ ต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งบางอย่างการนำเทคโนโลยีนำมาใช้เพียงอย่างเดียวไม่ได้จำเป็นต้องอาศัยความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม มาประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะ รวมถึงการวางแผนการป้องกันเพื่อประกอบการตัดสินใจ

2.2 ประโยชน์หน่วยงานต้นสังกัด

การยืดหยุ่นทางสังคมเพื่อสังคมที่ยั่งยืน เป็นทางคิดที่ให้หน่วยงานแต่ละหน่วยงานได้ตระหนักถึงต่อการเปลี่ยนแปลงปรับตัวยอมรับต่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ในเชิงนโยบายของรัฐบาล กระทรวง และระดับหน่วยงานท้องถิ่น โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมภาครัฐ ภาคเอกชน มีเป้าหมายการพัฒนาาร่วมกัน คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนสามารถจัดการทรัพยากร หรือทุนต่างๆ ที่เป็นต้นทุนต่อการพัฒนา เช่น ทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากร ทุนทางด้านการเงิน ชุมชนมีความสามารถต่อการนำมาใช้อย่างไรให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการตอบสนองนโยบายภาครัฐ ภาคเอกชน ซึ่งเป็นวิธีการสื่อสารให้คนในชุมชนได้รับทราบและนำไปปฏิบัติไม่ขัดต่อข้อกำหนดตามที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนด หากบางเรื่องไม่สามารถดำเนินการเองได้ มีความจำเป็นในการสร้างภาคีเครือข่ายในการสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วนโดยผสานความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ที่มีเครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาเสริมศักยภาพด้านองค์ความรู้ และพัฒนาคนรุ่นใหม่ ให้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การประกอบอาชีพ และการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน

2.3 ประโยชน์ต่อสายงานหรือวงการหัวข้อนั้นๆ

ผู้เข้าร่วมการสัมมนาจะนำความรู้ที่ได้รับไปวางแผนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาชุมชน ชุมชนมีความพร้อมการป้องกันเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง เช่น สภาพอากาศ การเกิดโรคอุบัติใหม่ การประกอบอาชีพที่ได้รับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เป็นต้น โดยใช้ภูมิปัญญาของชุมชนในการป้องกันต่อการดำรงชีพ มีแหล่งอาหารที่เพียงพอ และการประกอบอาชีพทางการเกษตรมีการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเข้ามาประเมินประกอบการตัดสินใจ เช่น การเกิดภัยแล้งขาดแคลนแหล่งน้ำ ชุมชนวิเคราะห์ชนิดพืชที่ใช้น้ำน้อย และเป็นที่ต้องการของตลาดตามทรัพยากรธรรมชาติที่ท้องถิ่นมีอยู่เดิมพร้อมปรับปรุงของเก่าพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมถึงมีกระบวนการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน เช่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ที่จะเข้ามาช่วยเหลือด้านทรัพยากรบริการ บรรเทาสาธารณภัยเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาร่วมกัน นอกจากนี้ชุมชนยังต้องมีการวางแผนทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ควบคู่เพื่อให้เกิดความสมดุลต่อการใช้ทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม

2.4 กิจกรรมการขยายผลที่ได้ดำเนินการภายในระยะเวลา 60 วันนับจากวันสุดท้ายของโครงการ

มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาชุมชน ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การนำเครื่องมือเทคโนโลยีเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการบนพื้นที่สูงอย่างมีส่วนร่วม และร่วมวิเคราะห์วางแผนการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ดำเนินงาน ซึ่งเป็นแผนงานระยะสั้น กลาง ยาว เพื่อให้มีการป้องกัน หรือรองรับการเปลี่ยนแปลงต่อสถานการณ์ต่างๆ เช่น ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ ราคา แรงงาน นโยบายที่เกี่ยวข้อง

2.5 กิจกรรมการขยายผลที่จะดำเนินการภายใน 6 เดือนหลังเข้าร่วมโครงการ

จัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ (Master Plan) ใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานพัฒนา เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องต่อมีกระบวนการขับเคลื่อนแผนชุมชน แผนที่ดินรายแปลงในการพัฒนาทักษะด้านข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัล และใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการบนพื้นที่สูง เป็นกลไกและเครื่องมือกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชน คณะกรรมการชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อนผ่านกระบวนการวิเคราะห์ ประเมินศักยภาพของชุมชนอยู่บนพื้นฐานปัญหาและความต้องการ ตามความจำเป็นของชุมชน รวมถึงการบูรณาการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการพัฒนา

กระบวนการดำเนินงาน

1. ประสานงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ ปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ (Master Plan) การพัฒนาทักษะด้านข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัล
2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนการใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลง และข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะจากหน่วยในพื้นที่ในการจัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ (Master Plan)
3. แบ่งกลุ่มย่อยทำกิจกรรม Master Plan ร่วมกับคณะกรรมการชุมชน โดยให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องด้าน GIS เป็นผู้จัดทำข้อมูลเชิงพื้นที่ของชุมชนเพื่อให้เกิดการนำความรู้มาประยุกต์ใช้งานจริง โดยมีทางเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) เป็นผู้ให้คำแนะนำในการจัดทำข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลควบคู่
4. สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกับคณะกรรมการชุมชน และอปท.

การจัดทำข้อมูลโดยกระบวนการเทคโนโลยีระบบสารสนเทศ

